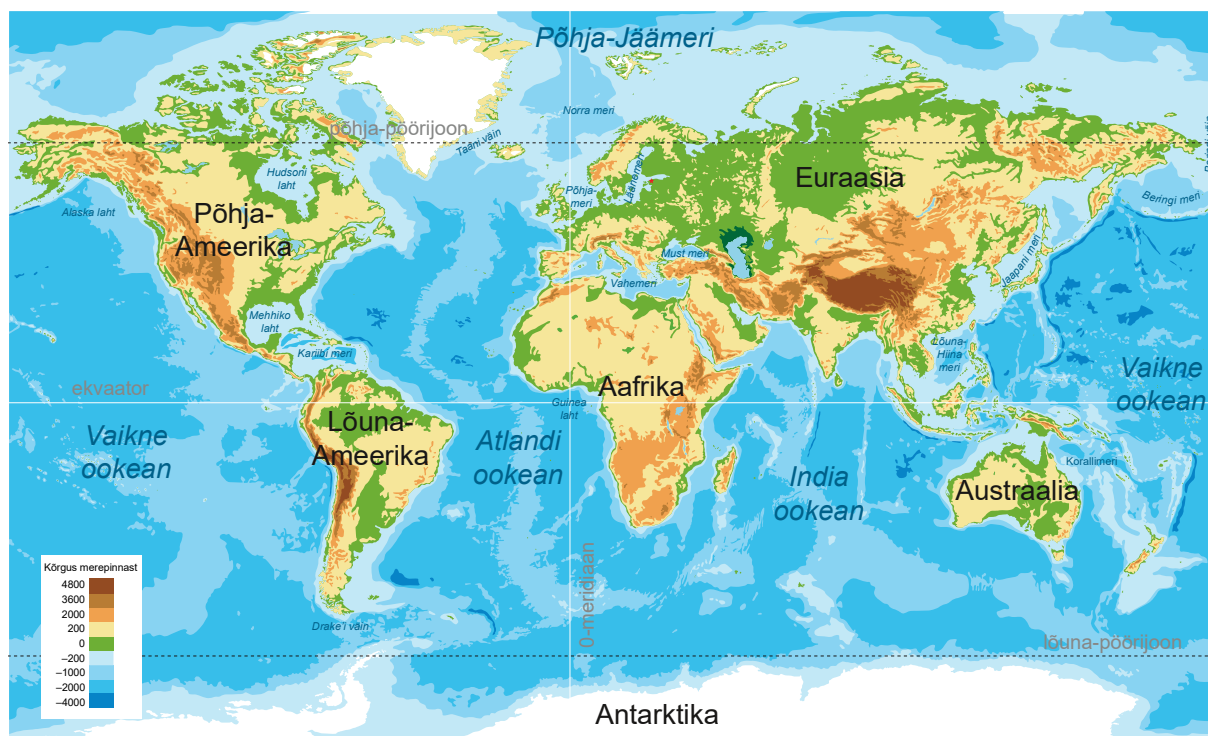

2.2. MAAILMAMERE OSAD

Maailma looduskaart

Maailmameri koosneb ookeanidest

Maailmameri koosneb neljast ookeanist: Vaikne ookean, Atlandi ookean, India ookean ja Põhja-Jäämeri ehk Arktika ookean. Vahel nimetatakse neljale ookeanile lisaks ka viiendat ookeani – Lõuna-Jäämerd ehk Lõunaookeani. Lõuna-Jäämeri hõlmab Atlandi, India ja Vaikse ookeani Antarktilise lähedal asuvaid osi.

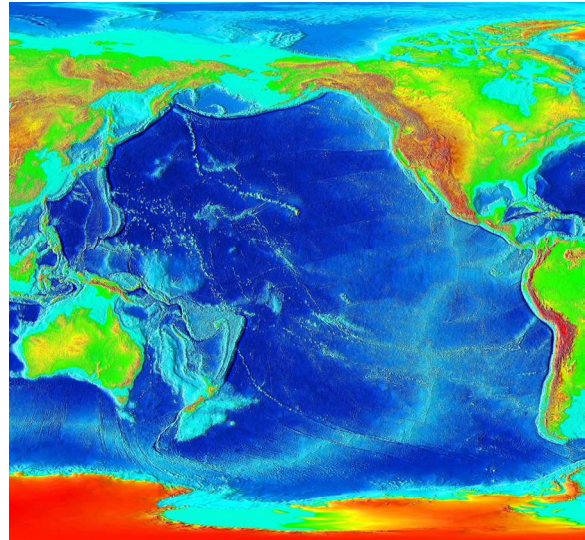

Leia need ookeanid gloobuselt ja maailmakaardilt.

Ookean on mandrite vahel asuv suur maailmamere osa.

Vaikne ookean

Vaikne ookean on kõige suurem ookean. See ulatub Põhja-Ameerika ja Lõuna-Ameerika läänerannikust kuni Aasia ja Austraalia idarannikuni.

Vaikne ookean on suurem kui maakera maismaa kokku.

Vaikse ookeani keskmine sügavus on peaaegu neli kilomeetrit. Aasia kaguranniku lähedal asub Mariaani süvikus maailmamere sügavaim koht. **Süvik** on üle 6000 meetri sügav piklik maailmamere nõgu. Mariaani süviku sügavus on 11 022 meetrit.

 Teisenda 11 022 meetrit kilomeetriteks ja meetriteks.

Vaikne ookean on ka kõige tormisem ookean.

 Leia internetist, kuidas Vaikne ookean oma nime sai.

Mandrite ääres olevad ookeani osad on **mered**. Vaikne ookean koosneb paljudest meredest. Vaikse ookeani mered on näiteks Beringi meri, Jaapani meri, Lõuna-Hiina meri, Korallimeri.

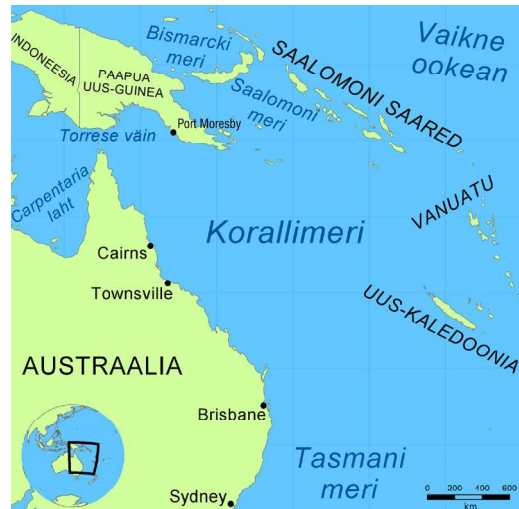
 Leia ja näita need mered gloobuselt.
Leia ja näita need mered kaardilt.

ÜLESANNE 1

Leia kaardilt Austraalia lähedalt Korallimeri.

Uuri internetist Korallimere kohta. Täida lüngad.

1. Korallimeri asub
(mis?) ookeani
(mis?) osas.
2. Korallimeri asub (mis?) ja poolkeradel.
3. Korallimeri asub (mis?) mandri
(mis?) servas.
4. Korallimere suurim sügavus on kuni meetrit.
5. Vaiksest ookeanist eraldavad Korallimerd järgmised saared:
..... ja
.....
6. Korallimeri on oma nime saanud väikeste loomade –
..... järgi.
7. Peale korallide elavad Korallimeres veel
..... ja

Vaikse ookeani lahed ja poolsaared

Osa ookeanist või merest ulatub maismaa sisse. See on laht.

Laht on veekogu, mis on kolmest küljest maismaaga ümbritsetud. Vaikse ookeani suuremad lahed on Põhja-Ameerika mandri läänerrannikul asuvad Alaska laht ja California laht.

 Leia ja näita need lahed kaardilt.

Osa maismaast tungib kaugele ookeani või merre. Kolmest küljest veekoguga ümbritsetud maismaa osa on **poolsaar**.

Vaikse ookeani suuremad poolsaared on Põhja-Ameerika mandri läänerrannikul asuv California poolsaar, Aasia idarannikul Korea poolsaar ja Kamtšatka poolsaar.

Meri, laht, poolsaar, saar

ÜLESANNE 2

Kus asuvad California, Korea ja Kamtšatka poolsaared? Leia ja näita need poolsaared kaardilt.

1. California poolsaar asub Vaikse ookeani

..... rannikul.

2. Korea ja Kamtšatka poolsaar asuvad Vaikse ookeani

..... rannikul.

Vaikse ookeani saared

Vaikses ookeanis on palju **saari**. Tuntud on Aasias Jaapani, Malai ja Filipiini saared ning Ameerikas asuvad Havai saared.

Eriti palju on saari ookeani lõunaosas. Vaikse ookeani lõunaosa saari nimetatakse Okeaaniaks.

Huvitav nähtus on tekkinud Vaikse ookeani keskossa (Jaapanist umbes 300 kilomeetrit idas ja Havai saartest umbes 1000 kilomeetrit põhja pool). Seal liigub umbes kahe Saksamaa suurune peamiselt plastjätmetest koosnev prügisaar.

Väiksemaid prügisaari on tekkinud ka mujale. Selline nähtus kujutab suurt ohtu keskkonnale.

*Prügisaar
ookeanis*

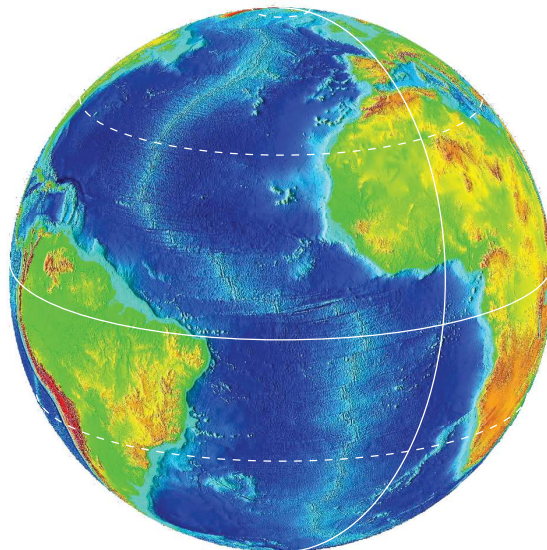
*Vulkaani-
kraater
Havai
saarestikus
asuval
Oahu saarel*

Atlandi ookean

Atlandi ookean on suuruselt teine ookean. Atlandi ookean hõlmab umbes ühe viiendiku maakera pinnast.

Arutlege klassis, kui suur osa on üks viiendik tervest.

Atlandi ookean ulatub Ameerika idarannikust kuni Euroopa ja Aafrika läänerannikuni. Atlandi ookeani põhjapiiriks on Põhja-Jäämeri, lõunapiiriks Antarktise manner.

Atlandi ookeani keskmine sügavus on peaaegu 3,5 kilomeetrit. Suurim sügavus 8742 meetrit on mõõdetud Puerto Rico süvikus.

Teisenda 8742 meetrit kilomeetriteks ja meetriteks.

Kuidas leiad Puerto Rico süviku kaardilt?

Selleks

- 1) leia Atlandi ookeani kõige tumedam koht;
- 2) leia kaardilt sügavuste skaala;
- 3) määra sügavuste skaala järgi Puerto Rico süviku keskmine sügavus;
- 4) loe kaardilt Puerto Rico süviku sügavus (see on kaardile kirjutatud).

Atlandi ookeani keskosas kulgeb ookeani põhjas S-tähe kujuline Kesk-Atlandi mäestik. Mõlemal pool mäestikku asuvad sügavad nõod. Mäestiku kohal on vesi madalam, mis on kaardil tähistatud heledama sinise värviga.

Atlandi ookeani kesk- ja põhjaosas on palju väiksemaid meresid. Nendeks on Vahemeri, Must meri, Kariibi meri, Läänemeri, Põhjameri, Norra meri ja Iiri meri.

Leia ja näita need mered gloobuselt.

Leia ja näita need mered kaardilt.

Atlandi ookeani suuremad lahed on Mehhiko laht, Hudsoni laht, Guinea laht. Läänemere suuremad lahed on Põhjalaht ja Soome laht.

Leia ja näita need lahed kaardilt.

ÜLESANNE 3

**Leia kaardilt Läänemeri.
Uuri internetist
Läänemere kohta.
Täida lüngad.**

1. Läänemeri on

.....
ookeani osa.

2. Läänemeri asub
Atlandi ookeani

.....
osas.

3. Soomlased ja rootslased kutsuvad Läänemerd hoopis
(kuidas?)

4. (mitu?) riiki ümbritseb Läänemerd?
5. Läänemerd ühendavad Põhjamerega madalad ja kitsad väinad.
6. Läänemere keskmine sügavus on meetrit.
7. Läänemere suurim sügavus on meetrit süvikus.
8. Läänemere suuremad lahed on, ja
9. Läänemere suuremad saared on, ja
10. Läänemerest püütakse (mis kalu?), ja

Atlandi ookeani väinad

Tuntumad Atlandi ookeani **väinad** on:

- La Manche'i väin ehk Inglise kanal Suurbritannia saarte ja Mandri-Euroopa vahel;
- Gibraltari väin, mis ühendab Vahemerd Atlandi ookeaniga;
- Taani väinad, mille kaudu saab Läänemerest Põhjamerre ja Atlandi ookeani.

ÜLESANNE 4

Vaatle Euroopa looduskaarti. Täida lüngad.

1. La Manche'i väin eraldab
ja-Euroopat.
La Manche'i väin ühendab ja
..... ookeani.
2. Gibraltari väin eraldab
Gibraltari väin ühendab
3. Taani väinad eraldavad
Taani väinad ühendavad

Atlandi ookeani saared ja poolsaared

Atlandi ookeanis on palju saari. Tuntumad Atlandi ookeani saared on Euroopa ranniku lähedal Suurbritannia, Iiri ja Islandi saared.

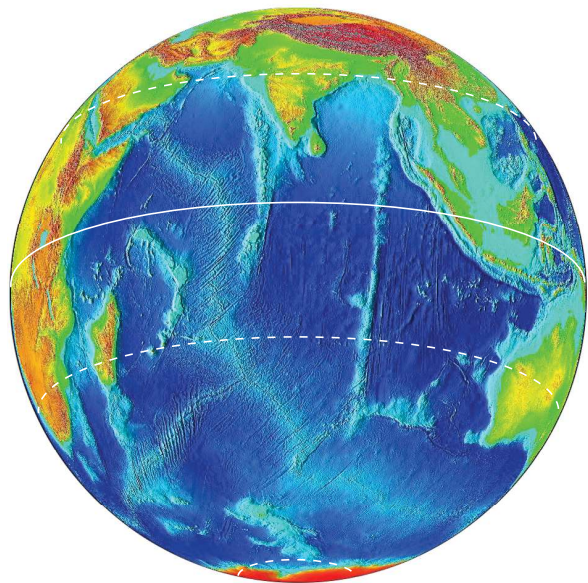
Paljudes kohtades ulatub maismaa kaugele ookeani. Need on poolsaared. Tuntumad Atlandi ookeani poolsaared on Põhja-Ameerikas Labradori ja Florida poolsaar. Euroopas on suuremad Skandinaavia ja Pürenee poolsaar.

Leia ja näita need saared ja poolsaared kaardilt.

India ookean

India ookean moodustab umbes ühe viiendiku maailmamereest. India ookeanist enamik jääb lõunapoolkerale. Ta piirneb põhjast Aasia, läänest Aafrika, idast Austraalia ja lõunast Antarktisega.

Leia ja näita India ookean gloobuselt ja kaardilt.

Leia ja näita India ookeaniga piirnevad mandrid gloobuselt ja kaardilt.

India ookeani keskmine sügavus on 3,8 kilomeetrit. Suurim sügavus 7729 meetrit on mõõdetud Sunda süvikus.

Teisenda 7729 meetrit kilomeetriteks ja meetriteks.

Leia Sunda süvik kaardilt.

India ookeani tuntumad mered on Araabia meri ja Punane meri. Suurim laht on Bengali laht.

Leia ja näita need mered gloobuselt.

Leia ja näita need mered kaardilt.

Kõige soolasema veega meri on Punane meri. Selle vees leidub ühes liitris umbes 41 osa soolasid. See tähendab, et merevee soolsus on 41 promilli (41‰). (Läänemeres Soome lahes on merevee soolsus kaks promilli.)

ÜLESANNE 5

Leia Punane meri. Uuri internetist Punase mere kohta. Täida lüngad.

1. Punane meri on ookeani osa.
2. Punane meri asub India ookeani osas.
3. Punast merd ühendab Vahemerega kanal.

Uuri, mis on kanal.

4. Vahemeri on ookeani osa.
5. Punane meri on (millise?) kujuga.
6. Punase mere pikkus on km, laius km.
7. Punase mere keskmine sügavus on meetrit.
8. Punase mere suurim sügavus on meetrit.
9. Punase mere soolsus on promilli.

India ookeani saared ja poolsaared

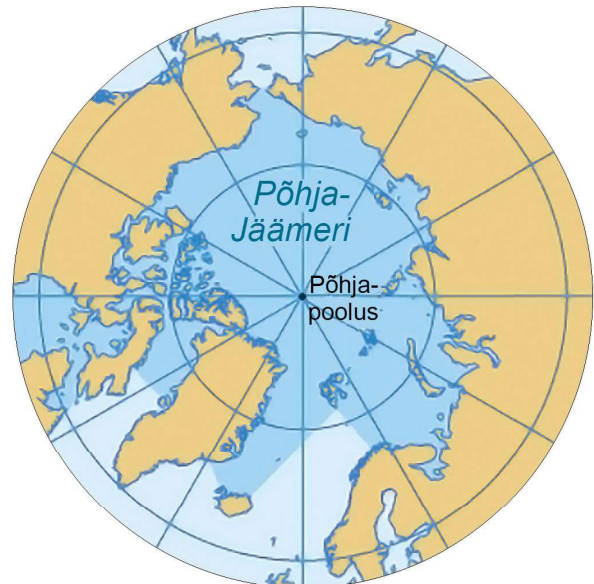
India ookeani põhjaosas asuvad suured poolsaared Araabia, Hindustani ja Indo-Hiina poolsaar. Tuntud puhkuse veetmise piirkond on Malaka poolsaar.

India ookeani suurimad saared on Madagaskari ja Sri Lanka saar ning Malai saarestik.

 Leia ja näita kaardilt India ookeani suurimad saared ja poolsaared.

Põhja-Jäämeri

Põhja-Jäämeri on kõige väiksem ookean. Sellest ka nimi „meri“. Põhja-Jäämeri asub ümber põhjapooluse, kus on väga külm. Siit ka kogu ookeani nimi. Põhja-Jäämerd nimetatakse ka Arktika ookeaniks, sest ala ümber põhjapooluse on Arktika.

Põhja-Jäämere lõunapiiriks on Euraasia (Euroopa ja Aasia) ja Põhja-Ameerika. See ookean paikneb külmvöös. Seetõttu on kuni pool ookeanist kogu aasta kaetud mõnemeetrise jääga. Talvel on jääs peaaegu kogu ookean.

Põhja-Jäämeri on madalam kui teised ookeanid. Tema keskmine sügavus on umbes üks kilomeeter. Põhja-Jäämere sügavaim koht asub põhjapooluse lähedal Amundseni nõos. Selle sügavus on 4346 m.

Teisenda 4346 meetrit kilomeetriteks ja meetriteks.

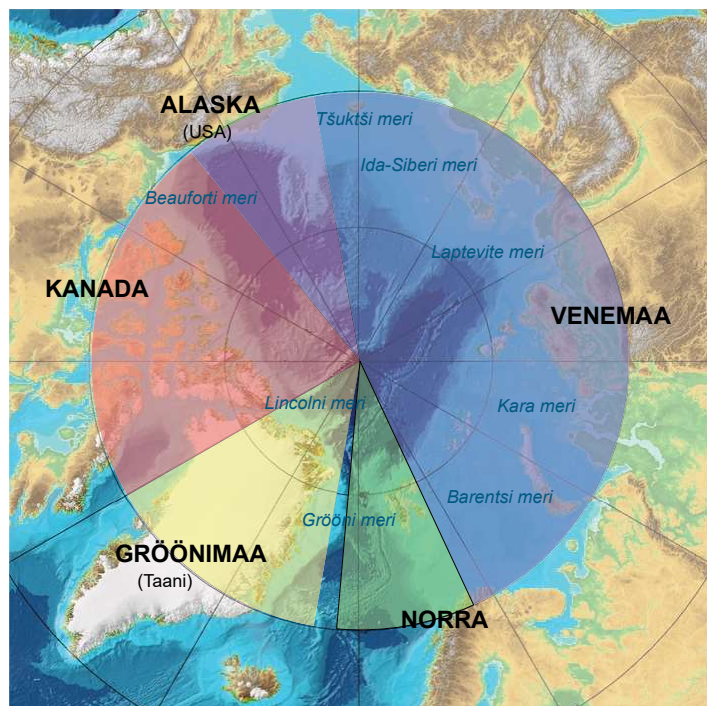

Leia see koht kaardilt.

Põhjapooluse ümber peavad maa- ja veepinda enda omaks järgmised riigid:

- Taani
- Kanada
- Ameerika Ühendriigid
- Venemaa
- Norra

Põhja-Jäämere suurimad mered on Barentsi meri ja Kara meri.

ÜLESANNE 6

Vaatle Põhja-Jäämere kaarti.

- 1. Leia kaardilt, millised riigid ei piirne Põhja-Jäämerega. Jooni need.**

Norra, Soome, Venemaa, Kanada,
Ameerika Ühendriigid, Eesti, Rootsi, Taani

- 2. Leia ja näita kaardilt Barentsi ja Kara meri.**

Mis riigile kuuluvad Barentsi ja Kara meri?

Põhja-Jäämere saared ja poolsaared

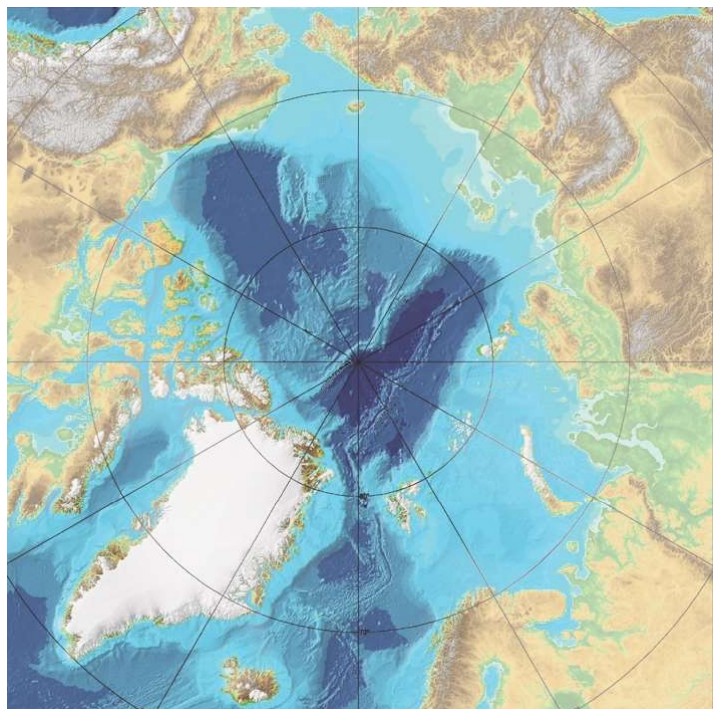
Põhja-Jäämeres on palju saari.

Suurimad saarestikud on Kanada Arktika saarestik, Novaja Zemlja ja Teravmäed. Põhja-Jäämeres asub ka maailma suurim saar Gröönimaa.

Suurimad poolsaared on Venemaale kuuluvad Koola poolsaar ja Taimõri poolsaar.

ÜLESANNE 7

- 1. Leia ja näita gloobuselt Põhja-Jäämere suurimad saared ja poolsaared.**
- 2. Leia ja näita kaardilt Põhja-Jäämere suurimad saared ja poolsaared.**
- 3. Märki kaardile**
 - 1) saared:**
Gröönimaa (1), Kanada Arktika saarestik (2),
Novaja Zemlja (3), Teravmäed (4);
 - 2) poolsaared:** Koola (5), Taimõr (6).**Märki kaardile koha nime taga sulgudes olev number.**

Kõik ookeanid on omavahel ühenduses

Kõik ookeanid on omavahel ühendatud väinadega. Igast ookeanist on võimalik laevaga teise ookeani sõita.

ÜLESANNE 8

1. Leia ookeane ühendavad väinad gloobuselt ja maailma looduskaardilt.

- Atlandi ja Vaikset ookeani ühendab väin.
- Vaikset ookeani ühendab Põhja-Jäämerega väin.
- Atlandi ookeanist saab Põhja-Jäämerre mööda väina.

2. Kuidas on võimalik sõita Atlandi ookeanist India ookeani? Arutle kaaslastega klassis.

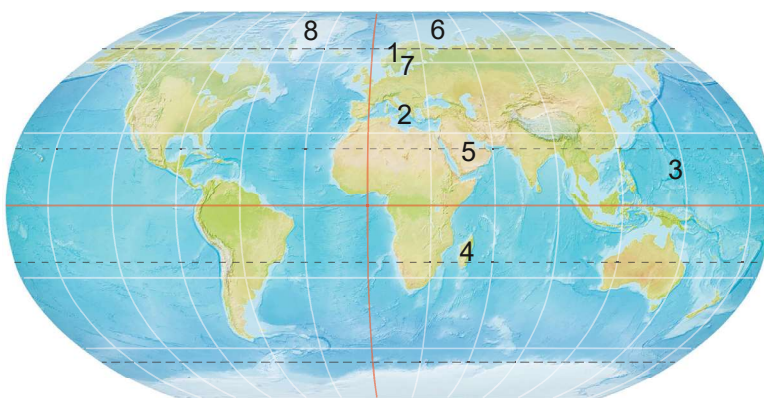
3. Kuidas on võimalik sõita India ookeanist Vaiksesse ookeani? Arutle kaaslastega klassis.

ÜLESANNE 9

1. Leia kaardilt

- 1) mered: Läänemeri, Vahemeri, Barentsi meri;
- 2) saared: Gröönimaa, Madagaskari saar;
- 3) poolsaared: Araabia, Skandinaavia;
- 4) süvik: Mariaani süvik.

2. Kirjuta koha nime ette, mis number seda kaardil märgib.

..... Läänemeri

..... Barentsi meri

..... Vahemeri

..... Mariaani süvik

..... Gröönimaa

..... Madagaskari saar

..... Skandinaavia poolsaar

..... Araabia poolsaar

3. Rühmita nimed asukoha järgi.

Mõni koht võib esineda mitmes ookeanis.

Põhja-Jäämeri	Atlandi ookean	Vaikne ookean	India ookean

ÜLESANNE 10

Koosta ühe ookeani kohta mõistekaart.

